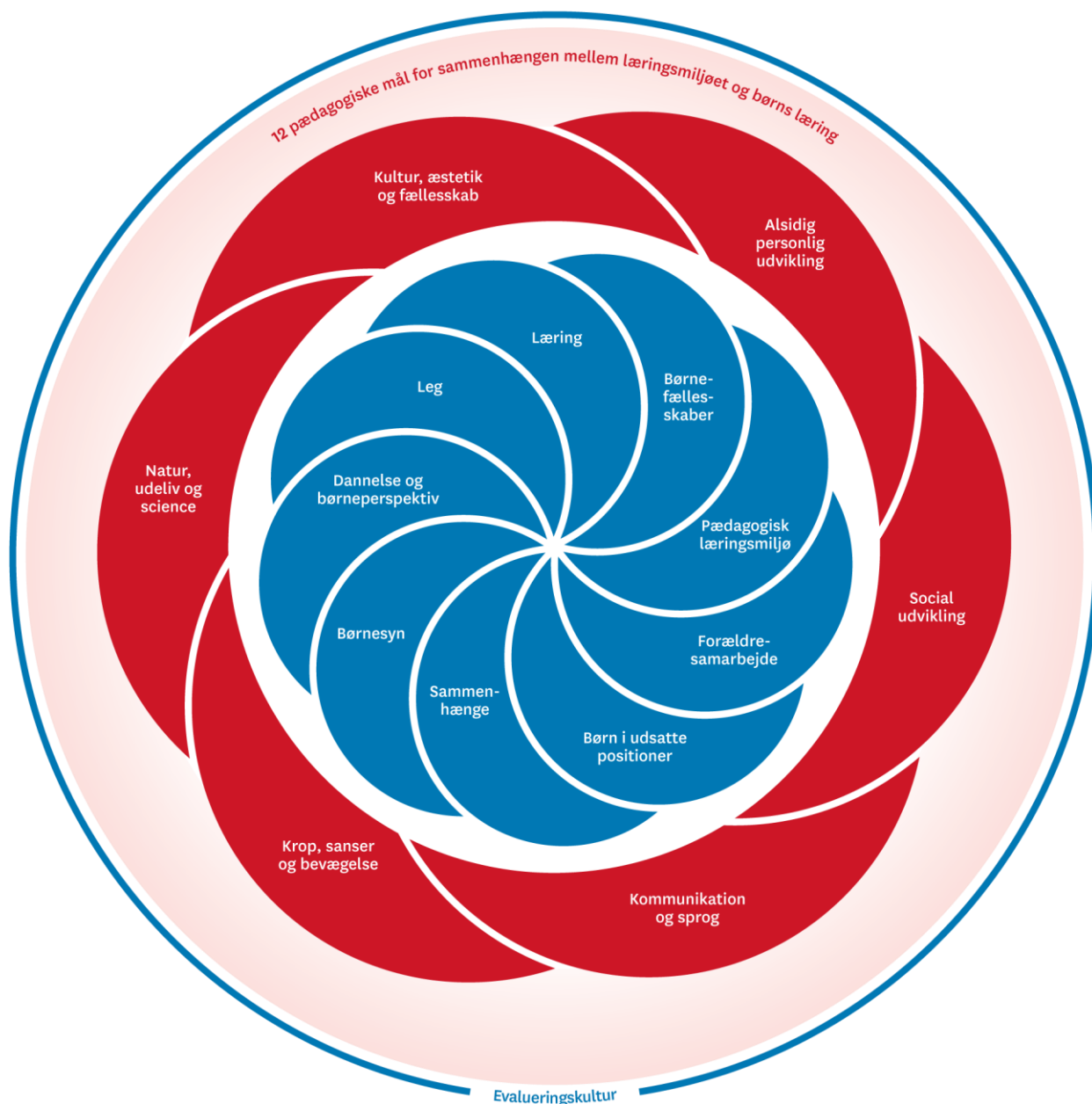

Pædagogisk læreplan for ByToften 2023

Den pædagogiske læreplan udgør rammen og den fælles retning for vores pædagogiske arbejde med børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Læreplanen er et levende dokument, som kort beskriver vores pædagogiske overvejelser og refleksioner med eksempler, der er retningsgivende for det daglige pædagogiske arbejde.

Ramme for udarbejdelse af den pædagogiske læreplan

Den pædagogiske læreplan udarbejdes med udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag samt de seks læreplanstemaer og de tilhørende pædagogiske mål for sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børns læring.

Rammen for at udarbejde den pædagogiske læreplan er dagtilbudsloven og dens overordnede formålsbestemmelse samt den tilhørende bekendt-

gørelse. Loven og bekendtgørelsen er udfoldet i publikationen [Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold](#). Publikationen samler og formidler alle relevante krav til arbejdet med den pædagogiske læreplan og er dermed en forudsætning for at udarbejde den pædagogiske læreplan. Derfor henvises der gennem skabelonen løbende til publikationen. På sidste side i skabelonen er der yderligere information om relevante inspirationsmaterialer.

Hvem er vi?

ByToften er en integreret institution beliggende centralt i Husum, fordelt på to matrikler. Toften 4 har 69 børnehavebørn og 24 vuggestuebørn. Bystævneparken 4 har 36 børnehavebørn og 24 vuggestuebørn. ByToften er placeret tæt på naturskønne omgivelser, og gode transportforhold til resten af København og omegn.

I ByToften har vi særligt fokus på at skabe det gode børneliv. Det gør vi ved at genbesøge vores måde at arbejde på i metodiske refleksioner, pædagogiske møder og igennem evalueringer.

“En høj faglig kvalitet i dagtilbud gør en forskel i børns liv.”

Hver stue arbejder altid med et tema ud fra den styrkede pædagogiske læreplan. Vi arbejder med temaet ved at følge børnenes optagethed og zonen for nærmeste udvikling.

Forud for et nyt tema arbejder vi didaktisk med at planlægge og reflektere i et planlægningsskema. Vi begrundet valg af tema, identificerer læringsmål, og udvælger relevant teori, som vi vil læne os op ad. Vi beskriver middel (aktiviteter), metode og de voksnes rolle i processen mod at nå målet. Vi beskriver tegn og refleksioner, som kan vise os, at læringsmiljøet understøtter børnenes udvikling hen mod målet. Rammer og organisering er vigtigt i processen med temaarbejdet, så vi er også praktisk-pædagogisk tænkende om, hvilke voksne og børn, der gør hvad og hvornår. Vi arbejder så vidt muligt i små grupper for at skabe læring gennem fordybelse.

Forældreinddragelse er vigtigt for os, fordi vi ved, at samarbejdet med forældrene understøtter børnenes læring og trivsel. Derfor planlægger personalet forud for hvert tema, hvordan forældrene kan inddrages i temaet. Vi tager også stilling til allerede i planlægningsfasen, hvordan vi vil dokumentere og evaluere temaarbejdet. Slutteligt har vi fokus på at justere løbende, hvis børnene viser behov for det.

På samme måde som med planlægningen af temaer, har vi udviklet et didaktisk skema til brug ved planlagte aktiviteter, hvor vi tager udgangspunkt i deltagelsesmuligheder for alle børn.

I ByToften er børnene er tilknyttet et fast team af voksne, da vi tror på en god og tryk relation, giver børnene ro til at udforske og lære.

Vi tror på at: En høj faglig kvalitet i dagtilbud gør en positiv forskel i børns liv. En god start i et dagtilbud, med en stærk pædagogisk faglighed, styrker børns trivsel, nysgerighed og motivation for at lære og vil derfor påvirke børnenes muligheder positivt senere i livet. Derfor er vi også optagede af at møde hvert enkelt barn på barnets udviklingstrin og med anerkendelse af barnets livshistorie, erfaringer oplevelse af verden.

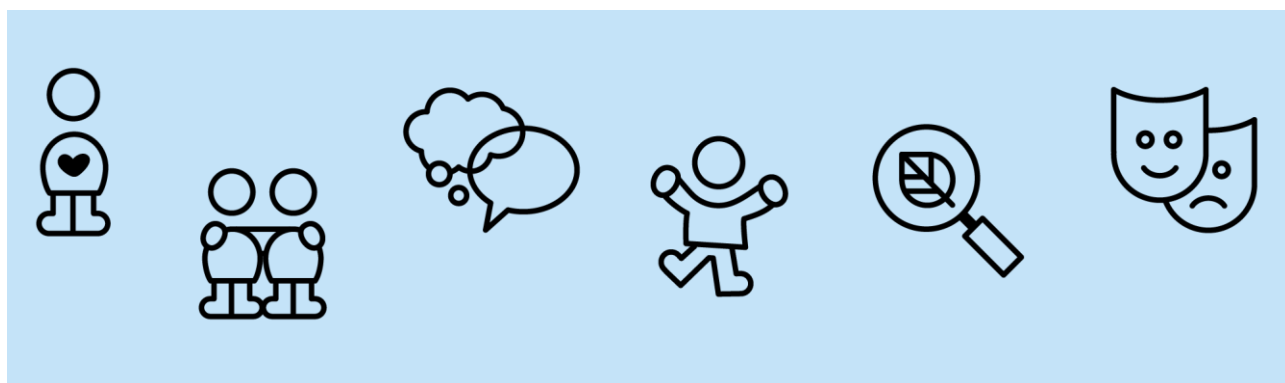
Vi er særlig optaget af at skabe spændende læringsmiljøer, hvor børn, voksne og de fysiske rammer komplementerer hinanden. Vores læringsmiljøer afspejler altid børnegruppen, og hvad børnene er optaget af.

Vi har i hele Klynge A et ekstra fokus på sprog og bevægelse, og vi har derfor også arbejdsfællesskaber på tværs af enheder, hvor vi arbejder intensivt med sprog, bevægelse og pædagogik.

I ByToften ser vi alle børn som unikke individer, og deres handlemuligheder er et resultat af vores organisering og relationelle tilgang til dem. Derfor er vores barnesyn som nævnt præget af anerkendelse, hvor vi voksne altid tager ansvaret for relationen med barnet.

Pædagogisk grundlag

Klynge A's pædagogiske grundlag er beskrevet selvstændigt og findes også på ByToftens hjemmeside.

De seks læreplanstemaer

”Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i seks læreplanstemaer samt mål for sammenhængen mellem læringsmiljøet og børns læring.

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børns brede læring inden for og på tværs af de seks læreplanstemaer.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 32

Alsidig personlig udvikling

”Alsidig personlig udvikling drejer sig om den stadige udvidelse af barnets erfaringsverden og deltagelsesmuligheder. Det forudsætter engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 36-37

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udfolder, udforsker og erfarer sig selv og hinanden på både kendte og nye måder og får tillid til egne potentialer. Dette skal ske på tværs af blandt andet alder, køn samt social og kulturel baggrund.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte samspil og tilknytning mellem børn og det pædagogiske personale og børn imellem. Det skal være præget af omsorg, tryghed og nysgerrighed, så alle børn udvikler engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse i fællesskaber. Dette gælder også i situationer, der kræver fordybelse, vedholdenhed og prioritering.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes alsidige personlige udvikling?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Alsidig personlig udvikling
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Den alsidige personlige udvikling finder sted løbende og i mange forskellige kontekster. Vi ser, at den personlige udvikling spiller sammen med alle de andre udviklingsområder i et barns liv. I By-Toften tager vi ansvaret for at barnet føler sig set, hørt og forstået, meget alvorligt. Vi ved, hvor vigtigt, et godt selvværd er for en god udvikling.

Vi får løbende sparring af den psykolog, som vi har tilknyttet. Psykologen kan vejlede os i, hvordan vi tilpasser læringsmiljøet og vores praksis, så vi bedst muligt møder børnene på en hensigtsmæssig måde. Vi arbejder både omkring den daglige, almene børnegruppe og omkring enkelte børn, som kan have udfordringer. Vi støtter barnet i at få positive erfaringer og gode relationer og oplevelser med at blive rummet, også når barnet har det svært.

Praksisfortælling:

Et barn på tre år har en tilknytningsproblematik, som viser sig ved at barnet ofte vil være enten afvisende i kontakten med den voksne eller kræve kontakten ved at insistere på den voksnes opmærksomhed. Barnet kan virke grænseoverskridende i sin adfærd og kan skrive meget hurtigt mellem at sparke og slå den voksne eller og at ville kysse den voksne på munden. Pædagogen agerer fagligt ved at sætte autentiske grænser ved at sige tydeligt fra, men samtidig forsikre barnet om, at relationen stadig er fin og ikke har taget skade: "Jeg kan ikke lide at blive kysset i hovedet, men jeg vil gerne give et kram". Eller: "Sparker du mig fordi du er ked af det? Så vil jeg gerne kramme dig".

Personalet hjælper barnet med at få erfaringer til at kunne regulere sig. Det gør de ved at være omkring barnet og guide, aflæse barnets ansigt og møde barnet følelsesmæssigt inden barnet kommer i affekt. Personalet ved, at barnet følelsesmæssigt skal mødes yngre, end det er, for at barnet får gode erfaringer. Med den viden og en samstemt indsats, hvor hele personalegruppen møder barnet på samme, anerkendende måde, oplever personalet efterhånden, at barnets nervesystem kan beroliges. Barnet kommer på den måde oftere i et jævnt stemningsleje og kommer sjældnere i affekt.

I ByToften ved vi, at al personlig udvikling foregår i relationer. Det er vigtigt at barnet har en god tilknytning til de nærmeste omsorgspersoner. Det kræver tillid og troværdighed, så barnet får taget nye skridt og derved udvikler sig. Barnets alsidige personlige udvikling styrkes gennem pædagogisk fokus på selvværdet at være selvhjulpnen, tillid via relationer og selvregulering.

Vi har en væsentlig andel af børn med flere sprog end dansk. Derfor oplever vi, at det kan være svært at udtrykke sig i nogle situationer. Vi arbejder derfor intensivt med at kunne sætte ord på følelser, og i nogle tilfælde supplerer vi med piktogrammer. At kunne udtrykke sine følelser ser vi som en vigtig forudsætning for en god, personlig udvikling:

Praksisfortælling:

En 4-årig pige i børnehaven har endnu ikke lært så meget dansk. En dag bliver hun uvenner med sin veninde på stuen. Det kan ikke blive enige om, hvem af dem, der skal være mor i den rolleleg, de skal i gang med. Veninden insisterer på, at hun skal have rollen som mor. Den 4-årige pige bliver frustreret og løber tom for ord. I stedet råber hun højt "ARGH!", mens hun vender mundvigene nedad. Pædagogen siger ikke noget, men peger over på de forskellige billeder, som skal illustrere forskellige følelser, og som hænger på væggen. Pigen rejser sig og tramper i gulvet på vej over mod billederne. Hun peger på billedet af et barn, der ser vredt ud, mens hun sætter en arm i siden og igen udstøder en høj, vred lyd. "Jeg tror, du er vred", siger pædagogen. Pigen ser stadig vred

ud og kigger på billedet. Pædagogen inviterer pigens veninde med over, og sammen taler de om, hvad billederne betyder og hvilke følelser, pigerne har lige nu.

I praksisfortællingen er pædagogens fokus altså ikke på at løse konflikten for børnene eller at aflede eller på anden måde få afsluttet konflikten. Fokus ligger på at finde måder at give udtryk for de følelser, der presser sig på. At kunne det, giver børnene en stærk selvfølelse og er med til at udvikle sproget, så børnene med tiden kan argumentere og forhandle med hinanden i en konflikt.

For at skabe selvhjulpethed deltager børnene aktivt i alle rutiner løbende gennem dagen: At dække bord, hælde vand op, øse maden op og rydde op efter maden. At børnene selv tager ble af og sætter sig op på toilettet. At børnene øver sig i af- og påklædning at komme op og ned ad stole, at finde legetøj frem på legepladsen og så videre. At være selvhjulpethed giver barnet en oplevelse af, at kunne selv, hvilket medfører en stor frihed. Personalet opfordrer børnene til at hjælpe hinanden, når de ser en mulighed, og efterhånden ser vi at børnene af sig selv bliver opmærksomme på hinanden:

Praksisfortælling:

"En flok børn fra en børnehavestue er i garderoben. En dreng på fem år er fuldt påklædt med støvler, flyverdragt, vanter og hue. Han har været hurtig til at taget sit tøj på, og han klarede at få vendt sin hue om, da han opdagede, at den sad skævt. Han vender blikket mod sine kammerater og får øje på en pige på tre år, som kæmper med at få støvlerne på. Drengen henvender sig til pigen: "Har du bananfødde? Skal jeg hjælpe dig? Jeg kan vise, hvordan støvlerne skal vende". Pigen nikker og drengen sætter sig på hug og hiver pigens støvler af og bytter om højre og venstre støvle, så de nu står rigtigt på gulvet foran pigen. Pigen tager selv skoene på. Drengen smiler og går mod døren ud til legepladsen."

Praksisfortællingen illustrerer, at begge børn fik gode personlige erfaringer. Drengen oplevede at have ressourcer, som han kunne dele med pigen. Han var stolt over at kunne hjælpe og være den, som vidste hvordan. Pigen fik oplevelsen af at blive set af en kammerat og selv kunne få skoene på til sidst. Pædagogen holdt sig i baggrunden, selvom hun havde øje på situationen. Hun vægtede, at begge børn var i færd med en udvikling, der ikke krævede, at hun blandede sig eller selv var den, som hjalp pigen. Tværtimod kunne hun se den store værdi i, at børnene hjalp hinanden.

I ByToften prioriterer vi, at børnene øver sig i at stå i kø og vente på deres tur. Vi arbejder også på at samarbejde og at kunne følge sociale spilleregler i en leg. Det styrker selvreguleringen og evnen til behovsudsættelse. Vi arbejder ligeledes med at børnene kan tage et valg og mærke efter, hvad de vil og ikke vil. At kunne sige til og fra er en væsentlig personlig kompetence, som giver selvværd og gode forudsætninger for også at indgå socialt.

Social udvikling

”Social udvikling er udvikling af sociale handlemuligheder og deltagelsesformer og foregår i sociale fællesskaber, hvor børnene kan opleve at høre til, og hvor de kan gøre sig erfaringer med selv at øve indflydelse og med at værdsætte forskellighed.

Gennem relationer til andre udvikler børn empati og sociale relationer, og læringsmiljøet skal derfor understøtte børns opbygning af relationer til andre børn, til det pædagogiske personale, til lokal- og nærmiljøet, til aktiviteter, ting, legetøj m.m.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 38-39

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn trives og indgår i sociale fællesskaber, og at alle børn udvikler empati og relationer.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte fællesskaber, hvor forskellighed ses som en ressource, og som bidrager til demokratisk dannelse.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes sociale udvikling?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Social udvikling
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Når børnene starter i vuggestue eller børnehave i ByTofte er personalets fornemste opgave at skabe læringsmiljøer, som kan gøre barnet trygt. Det gør vi ved at den voksne tager ansvaret for at grundlægge en nær relation mellem barn og den/de nærmeste pædagogiske medarbejdere. Her er samarbejdet med forældrene vigtigt, så forældrene også føler sig trygge og ved, hvordan vi arbejder med barnet. Pædagogen sørger for at være den faste base, som barnet altid kan vende tilbage til, når barnet er blevet trygt nok til at gå lidt på opdagelse og bevæge sig rundt i vuggestuen.

Netop barnets tryghed skaber den trivsel, som gør, at barnet kan være en del af sociale fællesskaber. Vi arbejder ud fra tanken om, at der er forskellige positioner, når man er deltager i et socialt fællesskab, og det er også deltagelse at være legitim, perifer deltager (Jf. Lave og Wenger). Børn deltager i mange forskellige kontekster og læringsmiljøer i børnehaven, og når vi ser, at et barn har brug for at tage en observerende og lyttende position f.eks. i en samling, ser barnet som værende i en læringsproces, som vi skal understøtte pædagogisk. Det oplever vi støtter barnets trivsel og udvikling.

Praksiseksempel:

En dreng på 3,5 år er lige startet i børnehave. Han har ikke gået i institution før og har ikke erfaring med det danske sprog. Under corona-perioden har han været hjemme sammen med sin mor og ikke haft mulighed for at være social med andre børn.

Da han har været på besøg nogle dage i børnehaven, deltager han en dag i samling. Børn og voksne sidder i en rundkreds på gulvet på hver sin lille måtte. Der er også en måtte til drengen med et foto af ham. Da drengen ser rundkredsen af børn og voksne, tager han sin måtte og flytter den ud af rundkredsen og hen mod døren. Han står op ved siden af sin måtte og kigger på de andre. Pædagogen spørger: "Vil du med herover i rundkredsen?" Drengen kigger ned og bliver stående. Samlingen går i gang der synges sange og tales om dagens planer og aktiviteter. En voksen går hen til drengen ved døren. Hun spørger, som drengen vil sidde sammen med hende. Han bliver stående. Hun placerer sin egen måtte ved siden af drengens og så sætte hun sig ned. Drengen bliver stående under hele samlingen.

De kommende dage gentager forløbet sig. Den voksne sidder på sin måtte ved siden af drengen som har flyttet sin måtte hen til døren. Hun kigger ofte op på ham og smiler. Efter nogle dage, sætter drengen sig ned ved siden af hende. Sammen rykker de de kommende uger tættere og tættere på rundkredsen. Den voksne synger med at laver fagter til sangene. Efterhånden ser hun, at drengen også forsøger at efterligne nogle af fagterne og bevæge læberne lydløst til sangene.

Pædagogen tolker, at det er overvældende for drengen at sidde med i rundkredsen fra starten. Hun vælger at undlade at stille krav om fuld deltagelse og lader ham betragte og gøre erfaringer på afstand. Efterhånden ser hun, at drengen er så tryk, at han har mod på at bevæge sig tættere på og deltage mere aktivt sammen med hende. Det er altså pædagogen, der skaber et læringsmiljø, der sikrer drengens deltagelsesmuligheder på hans præmisser og med respekt for hans historie.

I vuggestuen arbejder vi med de yngste børn små samspilslege, hvor vi har fokus på turtagninger:

Praksisfortælling:

Pædagogen sidder med tre børn mellem 0,10 og 1,2 år. De har en blød bold, som de triller med. Pædagogen synger: Rød, Gul og Blå - du må gerne få – en bold af mig – nu triller jeg – bolden over til (barnets navn). Børnene får bolden på skift og jubler, når det bliver deres tur. De rækker med stort engagement og energi armene frem og forsøger at fange bolden. Nogle kravler efter den, andre forsøger at gribe. Hvis et barn bliver ivrigt og vil tage bolden, når det ikke er barnets tur, smiler pædagogen og spørger, om barnet kan trille bolden over til det barn, som havde turen. Hun italesætter med en glad stemme, hver gang børnene triller bolden over til hinanden.

Praksisfortællingen understreger, at pædagogens job med at skabe et læringsmiljø, hvor børnene får positive erfaringer med kunne deles og skiftes, er vigtigt. Vi ser, at disse positive oplevelser, som forbindes med initiativ og begejstring ved at være sammen med andre om noget sjovt. Samværet er lystfyldt og fyldt med glæde. Børnene forbinder det at være i et fællesskab og at kunne deles og samarbejde med noget interessant og sjovt.

Vi har fokus på relationer gennem f.eks. rollelege. Vi anvender legeskemaet: "Deltag i leg og lær sprog". Skemaet giver mulighed for at arbejde systematisk med sprogudviklingen, men der er også et stort socialt fokus, hvor børnene med hjælp fra de voksne kan få øje på, hvilke forskellige roller, der kan være i en leg, hvordan man kan byde ind i leg, og hvordan man kan forhandle i legen. Det udvikler sociale kompetencer, som barnet kan bruge i andre sammenhænge også.

Praksisfortælling:

Tre drenge og to piger på hhv. 4 og 5 år, leger frisørleg med en voksen. De har en hårtørrer, et håndklæde, børste, kam, hårspænder og et kasseapparat samt dankort og kontanter. Der er tre kunder og tre frisører i legen. Børnene har fordelt rollerne mellem sig. Kun én frisør kan have hårtørreren ad gangen, og den er eftertragtet. To frisører diskuterer med hinanden, hvem der har mest behov for hårtørreren lige nu. De er begge nået det tidspunkt i behandlingen, hvor håret ikke skal være vådt mere. De begynder at hæve stemmerne og skubbe lidt til hinanden. Den voksne, som er kunde, siger: "Hm, jeg kan se, det er svært. To kunder med vådt hår og kun en hårtørrer – hvad gør vi?" En af de andre kunder kigger op på sin frisør og siger: "Jeg har jo langt hår, så, du kan godt starte med at flette mit hår, mens det er vådt. Det kan man godt. Så kan du tørre det bagefter." Frisøren ser ophøjet ud og godtager det forslag. Han siger: "Okay, så prøver jeg at flette. Bagefter tørrer jeg".

Praksisfortællingen viser, at børnene begynder at lege mere sammen og ikke kun ved siden af hinanden. De begynder at kunne løse problemer i fællesskab ved at forhandle og komme med forslag. Vi har erfaring for, at det kan være svært at godtage andres forslag eller finde kompromiser, men vi ser gennem disse lege, at børnene udvikler empati og forståelse for hinandens perspektiver. Vi ser også begyndende venskaber, som udvikler sig gennem den fælles interesse for legen.

Blandt de ældre børn arbejder vi med at se forskelligheder som en ressource. Det har vi gjort gennem temaer om f.eks. lande.

Praksisfortælling:

Børnene på en børnehavestue viste stor optagethed af flag, så det tog vi udgangspunkt i. Børnene startede med at se på billeder af flag og var nysgerrige på, hvilket land hvert enkelt flag repræsenterede. De gik hen til vores store verdenskort og spurgte, hvad landene hed og hvor de lå placeret. Når personalet talte med børnene om det, var der en del børn, som talte om "mit land" og "Mit flag". Vi har børn med mange forskellige rødder, og nogle af dem omtalte sig selv som værende fra Tyrkiet, Nepal osv. Vi talte om, at man også både kan være fra Danmark og et andet land. Børnene tegnede omrids af de lande, de havde rødder i, og satte et foto af sig selv på.

Efterfølgende så vi, at børnene meget gerne ville lære mere om andre lande og kulturer. Vi lånte bøger om forskelligheder blandt mennesker, vi lærte os sange på forskellige sprog, talte om livretter og madkultur i forskellige lande, og vi gik på opdagelse med stor nysgerrighed sammen med børnene. Nogle af børnene fortalte, at de kan tale mange sprog og forklarede, og de delte ord med os på deres sprog, og forklarede, hvad det betød på dansk. Vi talte om, at sammen kan vi så meget og vi har så mange forskellige kompetencer.

Vi udviklede en leg, som vi kaldte "Vi rejser til mit land". Hver dag var der et nyt barn, som måtte vælge et land. Ofte valgte børnene et land, som de havde været på ferie i. Barnet forklarede hvordan man kommer til det land, hvilket sprog, der tales, hvilken slags mad, der spises, hvilke aktiviteter, man laver i landet. Altså: barnet delte sine erfaringer om det pågældende land. Efterfølgende lavede vi en leg ud af fortællingen, og barnet førte an. Der blev f.eks. bygget en flyvemaskine af stole, og børnene satte sig ind i flyvemaskinen. En pilot fortalte, hvor rejsen gik hen. Der blev serveret mad af stewardessen. Sikkerhedsbælterne var spændt under hele rejsen med undtagelse af, hvis man skulle på toilettet. Måske skulle man med bus fra lufthavnen, og så blev der bygget en bus. Hvis der var solskinsvejr på destinationen, var det måske en

pool, vi hoppede i for at svømme. Måske besøgte vi en mormor i hendes hus. Nogle destinationer bød på buffet med pommes frites, andre steder var der hjemmelavet mad med krydderier.

På den måde har alle delt viden og givet deres oplevelse af verden videre. Det har været interessant at se, hvilke begreber, traditioner og omgivelser, børnene har tillagt værdi. Det har udviklet en forståelse for hinanden børnene imellem, og den voksne har understøttet denne måde at arbejde med relationer på.

Vi arbejder løbende med Fri for mobberi, hvilket lægger sig meget fint op ad det arbejde, vi også gør under alsidig, personlig udvikling. At tale om følelser og udvikle en kommunikation omkring det (uanset niveau sprogudvikling på dansk) har en meget stor værdi både i forhold til den alsidige personlige udvikling og den sociale udvikling – de er tæt forbundne. Når vi arbejder med fri for mobberi har vi et stort fokus på netop følelser, både at udtrykke egne og at genkende følelser hos andre. Vi arbejder med forskellige udtryksformer, og f.eks. massagen er en måde, der ikke kræver særlige, sproglige kompetencer. Man kan sagtens give omsorg, selvom man ikke har så mange ord på dansk. Vi lægger stor vægt på mimik, gestik, og kommunikation med kroppen. Vi hjælper børnene til at øve sig på at aflæse andres ansigtsudtryk og derigennem udvikle indfølelsesevne.

Vi arbejder systematisk med at lave TOPI, så vi er sikre på at have øje på alle børns trivsel. Det er vigtigt for vores faglige vurderinger af børns trivsel, at vi får skabet et nuanceret billede af barnet. Vi bliver opmærksomme på, at der kan være "tynde fortællinger" om børn, og at der er brug for at folde dem ud, så de bliver til tykke fortællinger (Jf. f.eks. J. Bruner). Vi ved, at de narrative, der opstår om børn, kan blive definerende for de voksnes forståelse af barnet, så vi arbejder ud fra tanken om, at det ikke er barnet, som skal ændre sig, men at det er de voksne, som skal justere i læringsmiljøet. Efter TOPI laves der altid handleplaner på de børn, hvis trivsel er bekymrende. Her tager personalet ansvaret for at tilgangen til barnet altid er præget af anerkendelse og med udgangspunkt i zonen for nærmeste udvikling. Det er personalets opgave at arbejde at tilrettelægge praksis, så alle børn har deltagelsesmuligheder og er inkluderede i sociale fællesskaber.

Kommunikation og sprog

”Børns kommunikation og sprog tilegnes og udvikles i nære relationer med barnets forældre, i fællesskaber med andre børn og sammen med det pædagogiske personale.

Det centrale for børns sprogtilegnelse er, at læringsmiljøet understøtter børns kommunikative og sproglige interaktioner med det pædagogiske personale. Det er ligeledes centralt, at det pædagogiske personale er bevidst om, at de fungerer som sproglige rollemodeller for børnene, og at børnene guides til at indgå i fællesskaber med andre børn.”

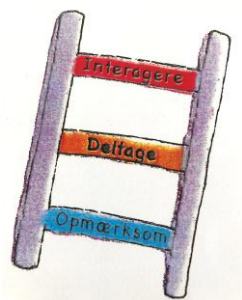

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 40-41

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udvikler sprog, der bidrager til, at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn opnår erfaringer med at kommunikere og sprogliggøre tanker, behov og ideer, som børnene kan anvende i sociale fællesskaber.

ByToften er en del af Klynge A, som har et særligt fokus på sprog. I ByToften arbejder vi tæt sammen med vores tilknyttede logopæd, som giver os gode råd og vejledning. Vi arbejder ud fra den viden, som billedet af stigen giver os. Når vi skal arbejde pædagogisk med børnenes sprogudvikling, er vi opmærksomme på, at første trin er at fange barnets opmærksomhed. Det er en forudsætning for barnets deltagelse, og deltagelsen er en forudsætning for barnets evne til at interagere. Ved sproglige udfordringer har vi den viden med som et værktøj.

Et andet redskab, vi benytter os af, er at UGLE. Når vi UGLer hjælper vi børnene til at udvikle sprog, der bidrager til at de kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden.

Hold Udkig Giv tid Lyt

Når vi UGLer, anvender vi en metode, som tager udgangspunkt i, hvordan den voksne skal forholde sig, for at skabe læringsmiljøer, der understøtter, at børnene efterhånden kan kommunikere og sprogliggøre tanker, behov, ideer, som barnet kan anvende i sociale fællesskaber. Vi er opmærksomme på, at sprog ofte ikke kommer af sig selv, men er afhængigt af den voksnes viden og indsats. Når vi UGLer, er vi opmærksomme på at gøre følgende:

Hold Udkig

- Flyt på dig, så du er over for barnet
- Vær i øjenhøjde med barnet
- Kig mest på barnets øjne
- Hold øje med barnets blikretning
- Hold udkig efter, hvad barnet er optaget af

Giv tid

- Læn dig frem og se interesseret ud, mens du venter
- Smil meget
- Vent med at tale, indtil barnet gør eller siger noget

Lyt

- Lyt godt efter, hvad barnet siger – og forsøg at forstå barnet
- Lyt med både ører og øjne

Fra vuggestuealderen er vi opmærksomme på turtagning i det sproglige samspil, når vi f.eks. leger "borte tit-tit".

Vi skaber læringsmiljøer, hvor vi kan lege både små og mere komplekse rollelege med børnene. Når vi leger, er vi opmærksomme på, om barnet har udviklet evnen til at observere, imitere og bruge det i egen leg.

Vi synger, bruger rim og remser, bøger og fortællinger. Med de ældste børnehavebørn taler vi om læseretning, bogstaver og tal, forside og bagside af en bog. Vi træner det ikke, men vi leger opmærksomheden ind som en del af de daglige aktiviteter.

I vuggestuen har vi fokus på at tilrettelægge læringsmiljøer, som understøtter, at barnet kan forstå og reagere på en direkte, sproglig henvendelse. I børnehaven ligger fokus på at forstå og handle hensigtsmæssigt på en kollektiv besked.

I perioder har nogle af stuerne et tema, hvor sprog har en særlig plads. En børnehavegruppe har brugt de første måneder af 2023 på temaet "læseleg". Her har et fokus f.eks. været på dialogisk oplæsning af "Mimbo Jimbo" og efterfølgende leg og aktiviteter tager udgangspunkt i det læste.

Praksisfortælling:

Den pædagogisk leder kommer gående på gangen og passerer en børnehavegruppe, som har taget overtøj på.

PL siger: "I ser ud som om, I er på vej udenfor?"

"Ja", råber børnene næsten i kor. "Vi skal på volden" tilføjer en dreng.

"Der kan man også lave mange ting", siger PL.

"Vi skal løbe. Op og ned ad bakkerne, ligesom Mimbo Jimbo", uddyber drengen.

I praksisfortællingen er det tydeligt, at det pædagogiske personale har arbejdet med at skabe en rød tråd mellem den dialogiske læsning og den leg, der skal foregå på turen. Det gør, at børnene har mulighed for at undersøge på egen krop, hvad det læste kan betyde, hvordan det kan føles, sanses, forstås og bruges i fremtidige kontekster.

Hver stue har, som en del af arbejdet med deres tema, udvalgt fokusord, som bruges og undersøges ekstra meget. I læselegen kunne det være ord og begreber fra bogen om Mimbo Jimbo. En anden børnehavegruppe har brugt de første måneder af 2023 på at arbejde med De Tre Bukke Bruse. Her er indkøbt bøger og fortæller-kort, produceret hånddukker og så har børnene selv lavet masser af kreative bukkebruser, trolde, broer og lignende. Der har været brugt tid på at undersøge, hvad Bukke Bruse mon egentlig betyder. Hvilken slags dyr er det? Hvorfor kan de tale? Og hvor er det, de er på vej hen, da de går på broen og møder trolde?

Praksisfortælling:

En voksen sidder med bogen og fortællekortene om De Tre Bukkebruse sammen med to drenge. Den ene dreng vil gerne kigge i bogen, den anden vil kigge i kortene. Drengen med kortene siger: "Jeg kan godt fortælle dig, hvad historien handler om, jeg har hørt den masser af gange". Han tager et kort frem, som viser en tegning af de tre bukkebruse på vej mod broen. Den voksne siger: "De går over broen hver for sig, en efter en." "Ja", siger den anden dreng, "der er jo tre: den mindste, den mellemste og den største". De skal over broen og forbi trolde, for de skal hen på...hen på...de skal æde sig tykke og fede.". Hans kammerat bryder ind: "Det er sæteren, de skal hen på. Sæter betyder græs og en mark, det siger Mads".

Fokusord/ sætninger som "sæter" – "de skulle ud på sæteren" eller "de skulle til sæters" tog tid at arbejde med. Det var et ord, som vi ikke plejer at sige, og børnene kunne gætte og regne ud, kigge på billederne og smage på ordene. Næste skridt i temaet er, at børnene selv skal ud i naturen og finde et sted, der kan fungere som "en sæter", når de selv skal lege og fordele roller i deres fortolkning af fortællingen.

Vi arbejder i ByToften med sprogvurderinger, når børnene er hhv. tre og fem år, og vi arbejder løbende og systematisk med Sprogtrappen for at sikre, at der arbejdes med både gruppen af børn og med hvert enkelt barn ud fra zonen for nærmeste (sprog-) udvikling.

Krop, sanser og bevægelse

”Børn er i verden gennem kroppen, og når de støttes i at bruge, udfordre, eksperimentere, mærke og passe på kroppen – gennem ro og bevægelse – lægges grundlaget for fysisk og psykisk trivsel.

Kroppen er et stort og sammensat sansesystem, som udgør fundamentet for erfaring, viden, følelsesmæssige og sociale processer, ligesom al kommunikation og relationsdannelse udgår fra kroppen”.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 42-43

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udforsker og eksperimenterer med mange forskellige måder at bruge kroppen på.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn oplever krops- og bevægelsesglæde både i ro og i aktivitet, så børnene bliver fortrolige med deres krop, herunder kropslige fornemmelser, kroppens funktioner, sanser og forskellige former for bevægelse.

Howdan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø udviklingen af børnenes krop, sanser og bevægelse?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Krop, sanser og bevægelse
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

I ByToften arbejder vi med dette læreplanstema på rigtig mange forskellige måder og med udgangspunkt i det arbejde, der også fylder i klyngens fælles arbejdsfællesskab om bevægelse.

Både i vuggestuen og i børnehaven ved vi, at det er vigtigt at samarbejde med forældrene om børnenes motoriske udvikling. Derfor har klyngen udviklet et koncept, som netop har grundlag i samarbejdet. Vuggestuen og børnehaven filmer i samarbejde med en tilknyttet projektmedarbejder nogle udvalgte små øvelser, som kan laves hjemme sammen med forældrene også. Filmene og sendes til forældrene på Aula, så forældrene har mulighed for at lege de samme bevægelseslege med børnene, som leges i institutionen. På den måde kan i fællesskab styrke børnenes motorik, og det er sjovt for både børn og forældre at se videoer, hvor børnene selv viser bevægelseslegene. Forud for videoerne sender vi sms'er til forældrene, som fortæller om, hvorfor det er vigtigt at bruge kroppen og lave lige præcis de lege, som videoerne viser.

Det er vigtigt at børnene bliver fortrolige med deres krop, og flere stuer har også lavet temaer om netop kroppen, hvilket kan gøres både i vuggestue og børnehave. Vi udforsker og eksperimenterer med mange forskellige måder at bruge kroppen på. Det kan være sansemotorisk f.eks.: Smage, føle, puste, være opmærksom på varme og kulde. Det kan også være grovmotorisk, f.eks. at hoppe, klatre, gå på trapper (og måske endda baglæns). Nogle grupper trækker hver dag *dagens bevægelse*, andre arbejder med *ugens bevægelse*. Det kan være f.eks. at balance, rulle, trille, krybe, kravle eller springe.

Vi bruger lege fra *legepakken* både ude og inde – og i samarbejde med skolerne. Børnene lærer udvalgte bevægelseslege i børnehaven, som går igen i skolen, så legen er genkendelig, når de starter i KKFO eller skole.

Vi har mange aktiviteter med og uden rekvisitter. Alle legene i vore sms- og videoprojekt er uden rekvisitter, men vi har også indendørs motorikbaner, mulighed for at lave udendørs forhindringsbaner, klatrevæg, masser af cykler og bolde i forskellige størrelser.

Faste rytmikforløb på tværs af stuer og i mindre grupper, så det passer til det enkelte barns udvikling, er en del af vuggestuens hverdag. Børnehaven har grupper, som går til hhv. fodbold og håndbold sammen med personalet i vores åbningstid. Det er også en mulighed for at få et kendskab til foreningslivet, og forældrene bliver informeret om, at deres børn også kan gå til aktiviteterne i fritiden.

Vi ser en stor bevægelsesglæde og stolthed hos børnene over at kunne selv og at kunne flere og flere ting. Det gælder for alle slags motoriske aktiviteter. Finmotorisk arbejdes med perler, at tegne, at sy, at klippe med en saks og så videre.

Forud for stillesiddende aktiviteter, bruger vi bevidst proprioceptive øvelser, fordi vi ved, at det at bruge muskel- led sansen skaber bedre forudsætninger for efterfølgende at få ro i kroppen.

Praksisfortælling:

En gruppe børn skal i gang med at spise om lidt. Inden maden siger den voksne: "Vi skal lige vælte væggen inden maden". Børnene stiller sig op langs væggen med ansigterne mod væggen. Børn og voksne skubber hårdt af alle kræfter, som om de vil skubbe på væggen, til den vælter. En pige råber "ARH; JEG BRUGER ALLE MINE MUSKLER". En dreng mumler frem for sig selv: "Jeg er stærk", mens han skubber, så hårdt, han kan. Efterfølgende har børnene ro i kroppen til at kunne sidde roligt på en skammel omkring bordet til måltidet.

Natur, udeliv og science

”Naturoplevelser i barndommen har både en følelsesmæssig, en kropslig, en social og en kognitiv dimension.

Naturen er et rum, hvor børn kan eksperimentere og gøre sig de første erfaringer med naturvidenskabelige tænke- og analysemåder. Men naturen er også grundlag for arbejdet med bæredygtighed og samspillet mellem menneske, samfund og natur.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 44-45

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får konkrete erfaringer med naturen, som udvikler deres nysgerrighed og lyst til at udforske naturen, som giver børnene mulighed for at opleve menneskets forbundethed med naturen, og som giver børnene en begyndende forståelse for betydningen af en bæredygtig udvikling.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn aktivt observerer og undersøger naturfænomener i deres omverden, så børnene får erfaringer med at genkende og udtrykke sig om årsag, virkning og sammenhænge, herunder en begyndende matematisk opmærksomhed.

Howdan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med natur, udeliv og science?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Natur, udeliv og science
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Vi har i mange år benyttet os af den natur, der omgiver os. Børnene gør sig dagligt erfaringer med naturen, og vi ser en umiddelbar glæde hos dem over at være i naturen i al slags vejr. Det er sjovt at eksperimentere med at klare forhindringer i naturen, det kan være bakker, krat, buske. Vi ser stor begejstring for at hoppe i vandpytter og undersøge og anvende regn, sne, mudder, vand i forskellige aktiviteter.

Vi søger at give børnene så mange forskelligartede og positive erfaringer i naturen som muligt, for naturen er vores ”ekstra rum” og et læringsmiljø, der har så meget at byde på, og hvor der er højt til loftet på mange måder.

En vuggestue har i starten af 2023 opstartet et tema, som hedder ”Volden” og som er et naturtema, som inviterer til nysgerrighed og mulighed for at udforske. Volden er bestemmelsessted, og man kan møde mange spændende dyr og planter på sin vej derhen. Vi ser, hvordan årstiderne skifter, først var der sne og mudder, og senere ser vi at det bliver grønt og græsset vokser, fuglene synger og der er mange ting, vi kan samle i naturen og tage med hjem.

Vi arbejder også med at vise hensyn til og omsorg for naturen. Vi affaldssorterer, børnene sørger så vidt muligt selv for at deres madrester kommer i posen med madaffald efter hvert måltid. Det opleves, at børn gør hinanden opmærksomme på at passe på dyrene i naturen.

Praksisfortælling:

Otte børnehavebørn og en voksen er i boldburet, hvor de leger med ærteposer og løber en stafet. Pludselig råber en dreng op. Han har fået øje på, at der ligger omkring 10 regnorme i den bagerste ende af boldburet, og han er meget opsat på at undersøge dem. Han tager en regnorm op i hånden og kigger på den. De andre børn strømmer til. Flere tager regnormene op i hænderne. Nogle begynder at hive i dem for at se, hvor lange, de mon kan blive. "Laaaaang orm" siger en dreng. En pige svarer: "Du skal ikke hive i den. Det gør ondt på den. Den bliver ked af det" Drengen kan ikke holde sin nysgerrighed tilbage. Han vil se, hvad der sker, hvis han tramper på den. Han lægger den på jorden og løfter foden. Pigen råber op: "STOOOP, du må ikke slå den ihjel. Den bliver ked af det, sagde jeg."

Efterfølgende talte den voksne med børnene om, at man kan blive så spændt på, hvad der sker, at man kommer til at skade dyrene. Børnene blev enige om, at man kan undersøge dem med forstørrelsesglas og med forsigtige fingre i stedet.

Det har taget tid at få taget grundigt hul på den del af læreplanstemaet som omhandler science. Nogle medarbejdere havde erfaringer og ideer til arbejdet med det. Andre var mere rådvilde omkring, hvordan der kan arbejdes det. Derfor har arbejdsfællesskabet om pædagogik i klynge A afholdt en workshop for at give inspiration til, hvordan man kan se science som en integreret del af en hverdag med vuggestue og børnehavebørn. Workshoppen gav mulighed for at få øje på små, simple forsøg, som kan give stor værdi for børnene, og som kan vække genklang, fordi der er noget genkendeligt fra deres hverdag.

Et eksempel på et forsøg kunne være at lave en undersøgelse af: Hvad er der inde i bleen, når den er tør? Hvordan ser den ud inden i, når vi klipper den op? Hvordan føles det? Hvordan lugter den? Og hvad sker der, når vi hælder vand på? Andre muligheder for at arbejde med science kunne være at bruge magneter – det er spændende at få viden om magnetisme. Vi kan også rense vand fra en å eller arbejde med at blande mælk, frugtfarve og opvaskemiddel – så sker der noget spændende med farverne.

Et andet eksperiment, som vi afprøvede på workshoppen, var at hælde rosiner ned i en glas med dansk vand og se, hvordan de steg op og ned. Det kan kaldes "dansende rosiner" og det er spændende at høre børnenes bud på, hvordan rosiner dog kan danse?

Kultur, æstetik og fællesskab

”Kultur er en kunstnerisk, skabende kraft, der aktiverer børns sanser og følelser, ligesom det er kulturelle værdier, som børn tilegner sig i hverdagslivet.

Gennem læringsmiljøer med fokus på kultur kan børn møde nye sider af sig selv, få mulighed for at udtrykke sig på mange forskellige måder og forstå deres omverden.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 46-47

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn indgår i ligeværdige og forskellige former for fællesskaber, hvor de oplever egne og andres kulturelle baggrunde, normer, traditioner og værdier.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får mange forskellige kulturelle oplevelser, både som tilskuere og aktive deltagere, som stimulerer børnenes engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed, og at børnene får erfaringer med at anvende forskellige materialer, redskaber og medier.

Howdan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med kultur, æstetik og fællesskab?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Kultur, æstetik og fællesskab
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Kultur, æstetik og fællesskab arbejder vi med på mange måder i ByToften. Vi ved, at alle børn og voksne kan udtrykke sig kunstnerisk, og det indretter vi læringsmiljøet efter. Vi har krea-rum på begge matrikler med mange forskellige slags materialer (pap, papir, maling, gips, ler mm) Det er en måde at kommunikere på, selvom man måske ikke har så meget verbalt sprog, så vi værdsætter at bruge den udtryksform. Vi sætter pris på at bruge fantasien og kreativiteten, og børnenes idéer er lige så gode som de voksnes.

Praksisfortælling:

En vuggestuegruppe har en periode arbejdet med farven grøn som et tema. De har lavet grøn slim, tegnet med forskellige grønne farver, malet med grøn maling, haft grønne farver med ud i naturen for at finde grønne ting sammen med børnene i foråret.

Vi tager jævnligt på museer med børnene for at de kan få et indtryk af, hvad man kan bruge museer til. Vi ser på kunst, og gerne den børnevenlige slags, som man også må røre ved. Bagefter lavet vi selv kunst. Vi taler om, at der findes forskellig smag indenfor kunst. Vi synes ikke alle sammen at de samme kunstværker er flotte, og det er okay, men vi prøver at undersøge, hvad kunsten mon vil fortælle os om.

På samme måde tager vi børnene med på ture til teaterforestillinger. Det understøtter ofte deres sprogudvikling, men det giver også kulturelle oplevelser i fællesskab.

Praksisfortælling:

En børnehavegruppe havde tema og fortællinger. De tog afsted for at se et teaterstykke om Prinsessen på ærten. I stykket var mange forskellige karakterer, og børnene skulle selv give dem navne i fællesskab. Skuespilleren var klædt ud som prinsesse og spurgte: "Hunden – hvad skal vi kalde den?"

"Bedstefar, sagde en dreng. De andre børn grinede og nikkede.

"Hvad synes I, frøen skal hedde?" Spurgte prinsessen.

"Den skal hedde Nanna", sagde et barn.

"Ja, den kalder vi Nanna", sagde prinsessen.

Og så udspillede teaterstykket sig. Da de kom hjem, fortalte børnene de andre børn og voksne:

"Vi valgte navnene. Hunden hed bedstefar, var det ikke sjovt?"

Bagefter tegnede børnene det, de havde oplevet i teaterstykket.

Vi arbejder også med, at børnene selv optræder, når de har lært et stykke at kende. Som i det tidligere nævnte eksempel om De tre bukkebruse. Roller blev fordelt og ord og fraser blev husket og fortællingen udviklede sig til et skuespil efterhånden, hvor børnene var aktive og gav sig selv og hinanden en teateroplevelse på den måde.

I ByToften har vi som nævnt børn med rødder i mange forskellige lande. Børnene fortæller os ofte om de forskellige kulturelle traditioner og aktiviteter, og vi bruger det som anledning til at fremhæve mangfoldigheden blandt os som en styrke. Nogle børn holder eid, andre holder jul og alle har noget at fortælle om de forskellige højtider. Mange børn nyder at fortælle om, hvordan de klæder sig pænt på til højtiderne, om de synger bestemte sange, spiser en slags særlig mad, får gaver og så videre.

Vi værdsætter at få viden om forskellige kulturer sammen med børnene, og det har vi rig mulighed for. Både forældre og børn er en ressource i sig selv i den anledning og de er meget gavmilde med at dele de traditioner og værdier med os, så vi med den samlede børnegruppe kan opnå en forståelse af, at vores forskelligheder er vores ressource.

Vi er ivrige brugere af biblioteket, uanset hvilket tema der arbejdes med. Det er vigtigt for os som personale at introducere biblioteket som et sted tæt på børnenes hjem, hvor man kan få kulturelle oplevelser.

Praksisfortælling:

En voksen og en lille gruppe børn var på biblioteket for at hente en bogpakke og læse lidt sammen. Den voksne satte sig ned og børnene valgte bøger og satte sig omkring den voksne. De talte om billederne i bøgerne og læste og talte om historien. Da de kom tilbage i børnehaven, sagde en 4-årig dreng til pædagogen: "Vil du godt fortælle min mor og far, hvor biblioteket er? Jeg tror ikke, de kender det. Jeg vil gerne derhen igen og vise min mor og far bøgerne".

Pædagogen og barnet fortalte sammen drengens mor ved afhentning, at drengen gerne ville have forældrene med på biblioteket. Drengen sagde: "Det er nede ved Føtex, mor. Der er mange bøger".

Vi er også en del af projekt: "Bogglad", hvor vi på skift er på biblioteket i et fast tidsrum, for at mødes med en bibliotekar, som har gjort klar til oplæsning og leg på biblioteket. Vi har fået en trolley, som børnene lægger bøgerne i, når vi skal hjem. På den måde får de erfaring med at låne bøger, passe på dem i børnehaven og aflevere dem igen, så andre kan læse dem.

Bibliotekaren kan også hjælpe os med at sammensætte bogpakker, som passer til den enkelte gruppes tema.

Vi kan lide at udstille vores værker og dokumentere læring. Vi dokumenterer af mange årsager, men mest af alt tid børnene selv. Vi hænger deres kunstværker op, og vi hænger billeder op af børnene selv, som viser den læring, der har fået gennem stuens tema. Det, at gøre billeder tilgængelige af de oplevelser, børnene har haft sammen, bidrager til deres forståelse af både egen læring og af vigtigheden af at være et fællesskab.